Hec cõtinenť in hoc opusculo.

Tranquilli Parthenij Dalmate ad Deum Contra Thurcas Oratio carmine Heroico.

Eiusdem Epistola ad Clarissimũ ac Nobilẽ virum Hieronymũ de Croaria in Tapphain vtriusq; Juris Doctorem.

Item Epigrãma Uiti Berleri: Dauid Rotmūd buchornẽsis: et Theoderici Spett Prepositi Stuchardiensis.

Vitus Werlenus.

Sunt quibus alta placet/turritaq3 tecta domorum
  Erigere:& Triuiæ marmora celsa Deæ
Pyramidum moles:vasti rhodos aurea Phœbi
  Laudantur Solymi templaq3 sacra iugi.
Nec non belligeris Babylon pulsata quadrigis:
  Et Mausolei saxa superba rogi
Et Nasamoniacas qui iactet cornibus aras/
  Præscia quas fontis sæpius vnda rigat.
Hæc quamq3 nimis est hominum mirata vetustas:
  Quæ nisi terrenas concelebrabat opes.
Et septem dixit pulchri spectacula mundi
  Eximia in variis arte reposta locis.
Sunt tamen aut valido Neptuni versa tridente:
  Inclyta vel carpsit nomina tempus edax.
Aut quatiens tremulo terras vis abdita motu:
  Bellicus aut duro destruit ære furor.
Horrifer aut Boreas:simul & vulcania pestis
  Paulatim fines iussit habere suos.
Carmina sunt ullo nunq̄ moritura sub æuo:
  Non ea posteritas perdere sera potest.
Carmina tam late famam sparsere per orbem/
  Vt vix sint ipsis obliteranda Deis.
Carmina longeuam pariunt per tempora vitam:
  Vates ætati succubuisse vetant.
Præcipuæ si sint(res est hæc magna profecto)
  Carmina Pierii plena liquore faui.
Quale meus nuper cecinit non paupere vena.
  Tranquillus:stupidos qui facit ore uiros.
Quod si forte negas odiis cōmote proteruis
  Liuide/uel stygio pectora felle madens.
Nunc age peruigili modo voluas mente libellum:
  Quem leuat heroo fama sub astra sono.
Mox dices genius dabit illis sæcula chartis
  Atq3 est apposito pagina digna Cedro:

Dauid Rotmund Buchornensis.

Non opus est Iapythum/non discere.bella Gygantum
  Thurca ferus populo perstat utroqȝ magis.
Cui quæsisse satis non est tot regna tot urbes:
  Imminet horrenda (Tygris vt atra) face.
Colligit ingentes Spaciosa per oppida vires/
  Imperio subigat quicquid in orbe patet.
Id Deus auertat cœlestia numina poscit
  Parthenius/vitæ nostra pericla docens.
Hoc & Pierii latices in carmine sparsi/
  Et contorta manu tela trisulca uigent.
Non humana putes moturum pectora tantum
  Cogere sed summum sub sua vota Iouem:

Theodericus Spett Prepositus Stuchardiensis.

Horrida Thurcarum/minitantiaqȝ agmina sanctis
  Christicolis/magno vix memoranda metu/
Tranquillus breuiter/mira descripsit & arte:
  Vt noua Meonii surgere plectra putes.
Ah quales lachrymas/fundit quæ vota Tonanti.
  Flecteret his precibus flumina/saxa/feras.

Tranquillus Parthenius Andronicus Dalmata Clarissimo ac Nobili viro Hieronymo de Croaria iu Tapsaim vtriusq; Iuris Doctori. S. D.

Et si vir humanissime non satis propriæ calamitates mihi deploratæ sunt, tamen quum videam Remp. Christianam immanissimorum Thurcarum rabie vehementer labefactatã/maioremq; indies subiturã esse iacturam/a lachrymis temperare non potui. Ferocissimus quidem ac infensissimus hostis instat nostris ceruicibus: atq; vt eodem tempore litora omnesq; oras infestet/ ingentes & terrestres/& nauales exercit⁹ vndiq; cogit. Supioribus annis/quum adhuc esset infirmior/ Venetis olim potentissimo terra mariq; populo/tũc etiam Gallorũ/Hispanorũq;/ac aliis auxiliaribus copiis potentiori munitissimas in Euboea/Grecia/Achaia/Istmo/Peloponneso/Epiro ciuitates vi ademit: Dalmatiam aut deuastauit/aut occupauit/aut tributariã reddidit. Nunc debellatis bellicosissimis natiõibus/subacta Cilicia/Antiochia/Syria/Phœnicia/Mesopotamia/Iudea Palestia/immissoq; in Lybiam per Canopicum Nili Ostium imperio/quib⁹ Christianorum viribus prohibebitur/quominus populatiõibus & incendiis totam Europam deformet: nisi forte Principũ discordiam/ac nostra scelera nobis profutura speremus. Idcirco Deum Opti. Max. ut vires atq; animos atrocissimæ gẽtis infringat/ hoc carmine deprecatus sum. Quod tibi religiosissimo/& cõmunia semper mala miserãti/meiq; imprimis amantissimo dedicaui/vt sub tuo nomine nullam grauiorẽ censuram expaueat. Vale. Ex Ingolstadio Nonis Marciis. M. D. xviii

.S. .A.
Tranquilli Parthenij Dalmate contra Thurcas communes Christianorum hostes ad Deum optimum maximum Oratio.

SVmme Pater/rerumq; sator/qui lucida olympi
Et loca pura tenes nullum metuentia finem:
Qui quatis imperio terram/cœlumq; profundum:
Horrida Neptuni miscetemq; æquora ventis
Compescis:rursusq; iubes attollere fluctus.
Sacratam accinctus candenti fulmine dextram.
Das animum/vitamq; bonis/mentemq; pudicam.
Ad scelera innumeris sectaris perdita semper
Suppliciis/iusta mundum sub lege gubernans.
Huc precibus conuerte meis pia numina Castis:
Immeritos que cura trahat/quã longa laboris
Ingentis series mortalia pectora verset
Diste Pater/nostrosq; metus/miseramq; ruinam.
Quam rabidus populoq; tuo/gentiq; minatur
Hostis/atrox Vultu/manibusq; rapacior atris.
Religio quem nulla mouet:qui fasq;/piumq;
Contriuit pedibus/contempserit ore nefando
Contra hominum/legesq; tuas/Pulchrumq; pudorẽ.
Nec satis est rapidis agros supponere Flammis:

Mænia disiecit: vastatis ædibus amplæ
Dirripiuntur opes: quas ingens cura/laborq;
Tempore tam longo per summa pericula vitæ
Legerat. O superi frustra pia vota fatigant
Vos hominum/gemitusq; frequens/lachrymæq; fluentes
Pars ante ora patrũ/patrios pars ante penates
Interfecta iacet: neq; liuida busta paratis
Conduntur tumulis: optataq; funera desunt.
Templa quibus careant maculis/aut deniq; quas non
Sacrilegas sensere manus/ expromere verbis
Difficile est/magnosq; cient suspiria luctus.
Vel meminisse piget: modo sancto quælibet ædes
Nomine plena tuo fuerat: tibi thura. precesq;
Fundebat populus multo Christianus honore.
Nunc stabulantur equi: nunc tantum Aegiptia fœdo
Sistra strepunt sonitu: nunc orgia vana feruntur
Improba nunc longo turpem stridore Cerastem
Turba colit: nec Vesta suis placidissima sanctis
Virginibus prodest: quæ passim crine soluto
Raptatæ querulis vastissima luctibus antra
Impleuere/deum frustra clamore petentes
Auxilium/ammisso pulchro sine lege pudore.
Quid referam miseros/quos post incendia/sæui
Post rabiem gladii tristis Fortuna relictos
Ad grauiora nimis seruauit/dira flagello

Obuolat ante oculos horrendæ mortis imago!
Terrent mille neces:morte infœlicior ipsa est
Vita hominum/liceat modo vitam dicere/quando
Libertas cōmune bonum/preciosius auro
Atq; opibus Lydis/Scithicis longeq; Smaragdis
Pulchrius eripitur:varios tamen adde labores
Continuosq; simul:quosdam prope Tartara nigra:
Hærentesq; locos Diti/Stygiæq; paludi/
Insatiatus amor/lucri quoq; dira cupido
Viscera telluris miseros detrudit in ima
Vnde Hecatē/& grata præcinctum lampade Phœbū
Conspicere/at frustra sublato lumine/tentant.
Occupat hinc macies squallentia corpora:pallor
Plurimus ore venit/morbi/& properata senectus.
Cogitur hic duris terram proscindere vinctus
Compedibus/semperq; pati quoscunq; labores:
Et tumidas perferre hyemes/Hyadasq; madentes:
Concretisq; graui requiescere frigore campis
Vestis egens:demum tolerare famemq; sitimq;.
Ille loco tauri collum summittere iniquis
Ponderibus currus flagris agitatus adustis:
Aspera seu duris.spumantiaq; æquora remis
Vertere/uel cœlo noctesq; diesq; sereno
Excipere/& nebulas/sonituq; tonitrua magno
Densa micante polo:quando vndiq; pontus/& æther/

Fulminibus iaculatus Athos/atq; altus Olympus
Contremit/& superis vsta Acroceraunia flāmis.
Hinc Aquilo præceps/illinc rugientibus Auster
Turbinibus magnos voluentes Aethere fluctus
Ingeminant causasq; metus/mortemq; minantur.
Ipse igitur sæuo busiride sæuior hostis/
Atq; Oethæis nimium crudelior aris
Sic tua contemnit temere decreta: fidemq;
Debilitat: gratumq; tibi/populumq; fidelem
Conterit assiduis(velut ingens turbo)procellis.
Hæc fera Thurcarum soboles tot regna/tot vrbes
Imperio adiecere suo/ditissimaq; arua:
Paphlagonasq; vagos/buxo vndantemq; Cythoron.
Fælicemq; Gygis patriam: cui Mæsia cultu
Læta superiaceat: propriæ quoq; causa ruinæ
Alta diuturno collapsaq; pergama bello.
Deinde premit lyciam/primis notosq; volucrum
Auspiciis Caras: Cilicum transgressus & vndas/
Inuisas tunc Cydne tuas/quum tabida regis
Corpora reddideras: Armenis Proxima post hæc
Mœnia Cappadocum/rigidi claramq; Trapezon
In gremio Euxini: Medos/Parthosq; fugaces/
Vsq; ad longinqui feruentia culmina Tauri/
Caucaseumq; iugum longas protendit habenas
Imperii: cui diues Arabs/cui thure Sabæns

Insignis/simul & septemplicis ostia Nili
Deflexere caput:manibus tua sacra prophanis
Sunt monumenta Pater/quæ polluit improbus hostis/
Et natale solum/& quas tu legeris vrbes.
Haud Asia contentus erat/Lybiamq; parauit
Atq; Europææ seruit sibi frigida terræ
Taurica/& Euxini resonantia littora Ponti.
Armiferam Thracem/Lete populosaq; regna
Aemoniæ/Pellamq; Ducum deuicit alumnam.
Quid memorem Thebas?quid claro sanguine Achæos?
Pierios colles?& amæna cacumina Cyrrhæ?
Eximiam Pelopisq; domum?viridantis oliuæ
Præmiaq;?& doctas ætherno nomine Athenas?
Chaoniæ gentemq; trucem?querensq; loquentes?
Dardanios/Tribalosq; simul iuga ferre coægit:
Misia dehinc capta est:vastatur & Illyris alma:
Martigenamq; lupi sæuo de more Lycei
Dalmatiam populatur amens:castella Curetum
Disiicit in tumulis:nec vos vaga flumina multum
Pannoniæ tutantur aquæ:vel semper in armis
Bellaces exercet equos:tristisq; furore
Excurrit/longis ut Mænas concita thyrsis.
Non aliter flauas ignis depascit aristas
Precipitis Boreæ sibilosis flatibus auctus:
Quam fera progenies vastos bacchatur in agros:

Continuis nostras vires quoq; conterit horis.
Accumulantur opes: gladiosq; in cote cruentos
Exacuit/ cunctas donec ferus occupet oras
Littus ad Hesperium: quo velox semper Iberus
In mare spūmosis tumidum deuoluitur vndis.
Qua uel oliuifero redimitus vellere Bethis
Iungitur Occeano: proprio dum Marte Britannos
Vincat/ & extremis Tylem quoq; finibus orbis.
Hoc immane genus terra Enceladoq; parente
Progenitum: cui nulla sitim hæc opulentia tollit:
Postq̄ terrarum diro potietur amore:
Dehinc tentaturum (si fas est credere) coelum
Montibus impositis conscendere: teq; supremis;
Rex hominum/ diuumq; Pater depellere velle
Sedibus/ ætherea sanctosq; in parte locatos
Deiicere/ & pedibus subiectas trudere in oras.
Nam violat si iura Deum/ populumq;/ fidemq;
Persequitur sæuo/ uelut atrox bellua/ morsu:
Nonne putes diræ si plena potentia menti
Afforet: æthereæ coelestia protinus arcis
Sceptra tibi eriperet: Que nos iam maxima cura
Sollicitat: variosq; metus/ magnosq; labores
Ingerit: instantem dum tristia fata ruina
Obiiciunt: tam grande nephas/ discrimina tacta
Quem non cōminuant? tua quem fidissima plebes

Imploret ventis/pelagoq; excussa furenti
Naufraga!Lædæos fratres ne!an Prothea formas
Fingentem varias!lituo Tritonaue cinctum!
Seu forsan nigri dominum Plutona barathri!
Aut geminam prolem latonæ!aut Martis inanes
Belligeri sonitus/priscorum numina vana!
Quæ quoniam grauiter contempsimus/vndiq; certis
Hostibus affligimur:nobis neq; Sarmata/nec Thrax/
Non Hierus intonsus/non est Arimaspus amicus:
Quæ faueat toto nulla est gens improba mundo.
Heu/quod deterius/mutuis Christiana propago
Decertant odiis inter se:plurimus armis
Interiit populus:testantur sanguine tincti
Mincius/atq; Athesis:Benacus & ipse cruore
Creuerat humano:pulchræ pars deniq; nempe
Quælibet Ausoniæ miseris repleta virorum
Funeribus nigro sua tristia vellere cinxit
Tempora:nunc etiam nunq̄ fera prælia desunt
Tu Pater omnipotens/atq; infinita potestas/
Vnica nostra salus:cuius sine numine sancto
Nec folia arboribus ventis agitata mouentur/
Solus opem præbere potes/obliuia si non
Te teneant hominum/quod nulli credere phas est.
Septeno quid enim cœlum fecisse labore
Prodesset/certisq; locis elementa tulisse

Humanæ sobolis causa: Christumq; figuram
Accœpisse hominis: quæ perdita crimina nobis
Auxilium prohibent? quum te feruentior ira
In scelera urgeret quondam tollenda prophana/
Nunq̃ passus eras/grauiter sine fine tot annos
Vt tua sic acri premetur turba flagello.
Tu quoq; Erythræis duri Pharaonis in vndis
Signa/duces/equites/longam summerseris vltus
Nequitiam/dignas tribuens pro crimine pœnas.
Et viduæ facinus sæua obsidione fugauit
Olim hostes virtute tua: vel nobilis Hester
Fœmina seruauit populum tua iussa sequentem.
Nonne piis volucrem Phœbi nostro orbe quadrigam
Cõmotus precibus/multis firmaueris horis?
Sepe vel in paruo præsens discrimine plebi
Affueras/cur nostra precor non vltima damna
Te moueant? aliis faueas? videare nouerca
Nonnullis? semper ne metu/vastoq; prememur
Agmine curarum? sæui nullusq; laboris
Finis erit? nullisq; modis minuenda ruina est?
Sed quibus hostiles plagis/quibus hostibus ausus
Comprimeres/fidos quum sic excludis amicos?
Iusticiæ quæ forma tuæ? peccata rependis
Impia muneribus: iustorum vota precesq;
Negligis: haud possum tamen vnq̃ credere/quin te

Hæc teneat complexa Deum pulcherrima virtus/
Qui cœlum & terras æquo sub pondere libres.
Hethereos quis enim temere sic iudicet ignes/
Septenas cœliq rotas/errantiaq astra
Temporibus certis/miro quoq & ordine semper
Nunc petere Antipotas/nunc has emergere in oras:
Algentesq hyemes/mitis florentia veris
Germina & æstatis feruentia labra tepentis/
Pomiferi Autumni pallentes arbore frondes/
Et pluuias/sudosq dies producere/nutu
Absq tuo:vastis quis claudere posset in antris
Aeoliam rabiem:quis motos sistere fluctus?
Omnia continuis tua virtus temperat horis.
Sæpe quidem nebulas disieceris ipse rogatus:
Sustuleris morbos:atq atro funera tabo
Reppuleris: Martisq sonantia fulmina bello:
Imperio cæsare tuo Neptunus/& aer.
Quare igitur qui vera tenes dominator Olympi
Lumina iusticiæ/totum moderaris & orbem/
Crudeles/sontesq premis:virtutibus ampla
Præmia das/posco miseræ succurrere genti
Implorate velis/ne spes nos irrita fallat.
Num sileam/pastumue tuum meminisse pudebit?
Quum tua candenti sanctissima numina nimbo
Circumsæpta forent quondam melioribus annis

Dilectam sobolem/cuius vestigia iustis
Passibus insequimur/tibi longo fœdere iunctam/
Adiectaq; fide firmasti tempus in omne.
Non hæc interpres diuum Cillenius Ales/
Nuncia non tulerat Iunonia discolor Iris:
A facie ad faciem manibus mandata sacratis
In tabulis descripta tuis/& amore paterno
Cum ductore loquens Hebrææ gentis ad unguem
Perpetuo dederis:nostros semperq; labores
Tollere pollicitus:quod vel ratione suprema
Duceris vt facias:animantia bruta videmus/
Hircanas/sæuasq; Tygres/Getulosq; Leones
Se quoq; pro catulis ultro obiectare periclis.
Hæc solum natura docet:prudentia nulla est/
Qua moueantur enim:qualem speremus habere
Te genitor/cuius comes est sapientia summa/
Et pietas immensa quidem!nisi crimina nostra
Grandia te incendant:fateor peccauimus inq̃
Ignarus rerum populus:nos vana voluptas
Gypsatis manibus/blandoq; teterrima vultu
Allexit:nos turpis amor/nos dira Cupido/
Ambicioq;/gulaq; scelus/manifesta vorago
Traxerat a recto violenti tramite cursu.
Quod si longeui iam te non pœnitet æui/
Teq; tuosq; feris nisi vis committere prorsus

Hoſtibus/O magni certiſſima gloria mundi
Sancte Pater/pedibus qui ſumma tonitrua calcas/
Vnica ſpes noſtri tandem miſerere piorum
Auertas rabiem/tantam depelle ruinam.
Supplicii ſatis eſt:ſeruato has deniq; paruas
Relliquias hominum:noſtris quoq; viribus adde
Virtutem/qua nos hoſtis.veſana prophani
Agmina ad interitum redigamus:ſiue ſubactus
Legibus/& ſacræ ſupplex obtemperet aulæ:
Quiſq; tuum laudet nomen/votiſq; precetur/
Quatenus excelſo contingit vertice olympum
Maurus Atlas lybiæ/atq; extremi Garamantes:
Atq; vbi Tithoni linquens Aurora Mariti
Complexus/primas illuſtrat lampade terras.
Vſq; & Hyperboreis vicinæ montibus oræ
Te reſonent/& templa tibi pulcherrima ſurgat.
Non aries vituluſq; tuis mactentur in aris:
Balſama/Myrrha recens/paſſim quoq; pinguia thura
Aſſiduis precibus/magno fundantur honore:
Omnipotens/ſoluſq; Deus/Genitorq; voceris:

Eiusdem Ad lectorem Epigramma.

Ista Sophoclæo quamuis dicendo Cothurno
Materia est nostro grandior ingenio.
Ne tamen angusto semper mea flumine Cimba
Serperet/& tenuis me tueretur honos:
Lusimus instantis cõmunia damna ruinæ
Lusimus & populi castra inimica trucis.
Exoranda meis precibus pia numina blandis
Successere/nouo votaqꝫ sparsa metu.
Aequa minus rebus fuerint si carmina lector
Spreueris haud nimium: nam voluisse sat est.

τελοσ